

STYRENOTAT SAK 13/09**Antikkstillingen***1. Bakgrunn*

Instituttstyret vedtok 23. mars 2007 å be fakultetet om å lyse ut en stilling som førsteamanuensis i antikkens historie (sak 09/07). Notatet fra administrativ leder som lå til grunn for vedtaket, var kortfattet. Det ble referert til ”en forutgående svekkelse av undervisnings- og forskningskapasiteten i antikkhistorie” (som følge av Johan Schreiners avgang); dessuten ble det vist til ”instituttets faglige prioriteringsplan for perioden 2007–2011” hvor det heter (s. 6-7):

”Avgang de senere år, uten mulighet for nyansettelser, har svekket eldre historie, særlig antikken og middelalder. Når nå fire avganger i løpet av perioden 2007-2011 igjen gjør det mulig med nyansettelser, vil det primære hensynet være å styrke antikkhistorie og middelalderhistorie. To av de fire avgangene bør derfor lyses ut i disse to områdene. De fire som skal gå av i den kommende perioden dekker viktige felt innen nyere norsk og europeisk historie. Gjennom mange store prosjekter har også disse områdene blitt satsningsfelt og bør styrkes ved nyansettelser. For ikke å svekke kompetansen i disse fagmiljøer, for å vedlikeholde og ytterligere styrke kvaliteten her, bør derfor de to gjenværende stillingene lyses ut i henholdsvis europeisk og moderne norsk historie i denne planperioden.

En stilling i antikkens historie

- vil igjen skape et forskningsmiljø i antikkens historie ved seksjonen
- sikrer undervisning/veiledning både i gresk og romersk historie og møter stor studentinteresse på lavere grad og bidrar til videre rekruttering på høyere grad
- bidrar til nødvendig sammenbinding i historiefaget mellom seinantikken og tidlig middelalder
- bidrar til å videreføre den sterke satsingen på miljøet rundt antikk/klassisk fagene ved fakultetet
- styrker samarbeidet med arkeologi om tverrfaglig forskning

Stillingen lyses ut som førsteamanuensisstilling i 2007.”

Samme styremøte fattet et tilsvarende vedtak, med liknende begrunnelse, om å utlyse en stilling i middelalderhistorie. Denne siste stillingen (og også en stilling i middelalderarkeologi som ble vedtatt utlyst samtidig) er nå trukket tilbake med henvisning til den økonomiske situasjonen (styresak 08/09, i møte 11. mars 2009), etter at den sakkyndige komiteens innstilling ble satt til side av innstillingsutvalget 5. desember 2008. Styret vedtok samtidig at ”[u]tlysning av en førsteamanuensisstilling i middelalderhistorie vil bli prioritert når instituttets økonomiske rammer tillater det.”

Generell bekymring for instituttets økonomi gjorde at instituttleder 8. april 2008 forslø overfor styret å trekke en av de to utlyste historiestillingene, nærmere bestemt antikken siden ”[u]ndervisningsbehovet i middelalderhistorie er klart større enn antikkhistorie.” Forslaget falt mot én stemme i styremøte 25. april (sak 12/08).

Den sakkyndige komiteen har levert sin innstilling; intervjuer og prøveforelesninger har vært gjennomført; det har blitt innhentet en ekstra sakkyndig vurdering av en av søkerne; og innstillingskomiteen har levert sin innstilling (datert 09.01.09).

Under behandlingen av instituttets 2009-budsjett 11. februar 2009 fikk et forslag om å legge antikkstillingen inn i budsjettet én stemme (sak 05/09). Flertallet støttet i stedet følgende forslag: ”Styret mener det er et sterkt behov for å ansette i den utlyste antikkstillingen. Frem til gjennomgangen av instituttets økonomi er gjennomført i samarbeid med fakultetet, ønsker styret nå ikke å gjøre et vedtak som lukker ethvert økonomisk handlingsrom i budsjettet. Når det pågående arbeidet er gjennomført, ønsker styret å få gjennomført ansettelse i antikkstillingen.”

2. Undervisningsbehov i antikk historie

I papirene fra 2006 som utgjorde grunnlaget for faglige prioriteringer i historie, vises det til at ”undervisningsbehovet ikke vil kunne dekkes av [Knut Ødegård] alene” (undervisningskoordinator Åsmund Egges notat av 10.05.06, revidert foran historielærermøte 19. september 2006), til ”akutte behov for undervisning i antikken” (undervisningskoordinator Odd Arvid Storsveens notat av 15.09.06), og til ”akutte behov i undervisning og veiledning” (notat av 27.10.06 fra arbeidsgruppen Storsveen/Bjørgum/Sandvik/Messel). Men verken forut for vedtaket i mars 2007 om å utlyse antikkstillingen eller i forbindelse med forslaget fra mars 2008 om å trekke stillingen, fikk styret seg forelagt noen oversikt over undervisningsbehovet (inkludert behovet for veiledning og sensur) i antikkhistorie.

Som ledd i det pågående arbeidet med å gjennomgå dimensjoneringen av instituttets studietilbud, har undervisningsleder vurdert ressursbehovet i antikkens historie (tabell 1).

Tabell 1. Undervisningsbehov per år i antikkens historie.

Emne	Undervisningsform	Timer	Faktor	Grupper	Studenter	Sum	Merknader
HIS1100	Forelesning	8	4			32	
	Særemne	10	3	2		60	
HIS2111h	Seminar	24	3		25	72	
	Ind. oppfølging		1,5		25	37,5	
	Sensur		1,5		25	37,5	
HIS2112h	Seminar	24	3		25	72	
	Ind. oppfølging		1,5		25	37,5	
	Sensur		1,5		25	37,5	
HIS3090	Ind. veiledning		8		5	40	
	Veiledningstillegg		10	1		10	
HIS4090	Ind. veiledning		60		3	180	Hvis alle fullfører
PhD	Ind. veiledning		126		1/3	42	En ny hvert 3. år
<i>I alt</i>						658	
<i>Undervisningsplikt</i>						780	
<i>Disponibelt til sensur m.m.</i>						122	

Med de forutsetninger som ligger til grunn for tabellen, utgjør undervisningsbehovet i antikkhistorie per i dag nokså nøyaktig en stilling. Men vi må huske at førsteamanuenser og professorer kan søke ett års forskningstermin etter å ha oppfylt undervisningsplikten i seks år. I praksis innebærer dette at IAKH vil ha behov for en antikkvikar når Ødegard har forskningstermin. Med forutsetningene som her er lagt til grunn, vil undervisningsbehovet normalt ellers kunne dekkes av hans stilling. En indikasjon på at dette stemmer – og på at

forutsetningene ikke er urimelige – gir arbeidsregnskapet, der antikklereren per i dag er en av de få ved instituttet som har underskudd.

Særlig kritisk ved beregning av undervisningsbehovet er behovet for veiledning på høyere grad (hovedfag/master) og doktorgrad. Med utgangspunkt i oversikter fra studieadministrasjonen over hovedfag/masteroppgaver i perioden 2005v–2008h, samt Pharo-komiteens oversikt over doktorgradstipendiater i samme periode (vedlegg til innstilling datert 05.12.08 fra komiteen til vurdering av stillingsstruktur, faglige prioriteringer og likestilling ved Avdeling for historie, bestående av Helge Pharo, Åsmund Egge, Øystein Rian og Hilde Henriksen Waage), er veiledningsbehovet beregnet ved å fordele masterkandidatene og stipendiatene på historielærernes kompetanseområder. Oversikten er ikke fullkommen, den trenger kvalitetssikring, og enkelte av kategoriene må videreføres før de kan brukes i stillingsplanarbeidet. Tabell 2 viser imidlertid tydelig nok at forutsetningene i tabell 1 for veiledningsbehov på høyere grad og doktorgrad ikke virker overdrevne, snarere tvert imot. (Kolonnene for masteroppgaver og doktorstipendiater viser den prosentandelen som oppgavene/stipendiatene innen det angitte området utgjorde i perioden. *Masteroppgaver* er valgt fordi det meste av veiledningsuttellingen gis for ferdige oppgaver, i motsetning til dokornivået der uttellingen gis per *stipendiat*, uavhengig av om vedkommende blir ferdig.)

Tabell 2. Veiledningsbehov i historie 2005–8.

Veilednings-kompetanseområder	FVA 2005–8	Masteroppgaver % 2005–8 ¹ (N = 253)	Doktorstip.% 2005–8 (N=50)	Ansatte-behov (ved stab på 25)
Antikken ²	1	5	0	1/0 ³
Middelalder ⁴	2	10	10	2,5
Tidlig nytid ⁵	4 (5)	8	8	2
1800-tallet ⁶	3	12	10	3
1900-tallet ⁷	4,5	24	24	6
Økonomisk historie ⁸	2,5	8	6	2
Internasjonal, euro og russisk historie ⁹	5	15	32	4/8
Asia ¹⁰	1	2	0	0,5/0
Afrika ¹¹	0,5	5	2	1
Latin-Amerika ¹²	0,5	3	0	1/0
Midtøsten ¹³	1	3	2	1
USA ¹⁴	0,5	5	6	1,5
<i>Sum</i>	<i>25,5 (26,5)</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>25/28,5</i>

¹ Av tekniske grunner unntatt 2008v

² Ødegård (og hans vikar Iddeng)

³ En hvis man ser på masteroppgaver, ingen hvis man ser på doktorgrader.

⁴ Sigurdsson og Nedkvitne (avskjediget)

⁵ Sandvik, Rian, Johannessen, Sandmo (og Andersen, som ikke har doktorgrad eller tilsvarende)

⁶ Storsveen, Sørensen, Myhre

⁷ Bjørgum, Kjeldstadli, Hagemann, Benum, dels Lange

⁸ Lie og Bruland og dels Lange

⁹ Pharo, Førland, Eriksen II, Tamnes II, dels Lorenz, Egge (russisk)

¹⁰ Price

¹¹ Fuglestad

¹² Fuglestad

¹³ Waage

¹⁴ Lundestad II, dels Lovoll IV

De to oversiktene som kommer fram i tabellene ovenfor, er entydige i forhold til behovet for antikkstillinger: Det er ikke undervisningsbehov for mer enn dagens ene stilling. Det er naturligvis mulig at en ekstra stilling ville generere økt studentinteresse og i neste omgang økt veiledningsbehov på høyere grad og doktorgrad, men det er ingenting som tilsier at dette skulle skje mer i antikkens historie enn i andre deler av historiefaget som per i dag bare har én lærer med veiledningskompetanse, særlig utenomeuropeisk historie. Tabell 2 bekrefter dessuten, i tråd med instituttleders notat av april 2008, at veiledningsbehovet er langt større i middelalder enn i antikken, både på høyere grad og doktorgrad. Det hører dog med i bildet at antikken har blitt dekket av vikar mens Ødegård ledet Det norske instituttet i Athen 2003–7.

3. Vurdering

Instituttets plan for faglige prioriteringer fra 2006 la til grunn undervisnings- og forskningsbehov samt strategiske hensyn om styrking av områder hvor synergieffekten mellom arkeologi og historie kunne utnyttes, da man valgte å prioritere historisk arkeologi, antikk historie og middelalderhistorie. Styrets beslutning i 2007 om å utlyse en stilling i antikkens historie ble fattet på en forutsetning som viste seg å ikke være til stede, nemlig undervisningsbehov. Spørsmålet er om erkjennelsen av at denne forutsetningen ikke foreligger, tilsier at tilsetningsprosessen bør stoppes og at ressursene bør disponeres annerledes. Denne vurderingen må foretas uavhengig av den økonomiske situasjonen, siden IAKH før eller siden får rom til nyttilsetninger. Samtidig bør instituttets styrende organer tenke seg grundig om før man bruker knappe ressurser på felter uten udekkede undervisningsbehov, men hvor det på den annen side i hvert fall hypotetisk burde finnes mulighet for utvikling av nye undervisningstilbud.

Foruten undervisningsbehovet og de strategiske hensyn tyder notatene fra arbeidet med faglige prioriteringer i 2006 på at det ble lagt noe vekt på behovet for å unngå at antikkhistorie skulle bli et enpersons-fag. Resonnementet er formodentlig at med to eller flere lærere på et felt, vil de kunne samarbeide om undervisningen og kanskje også forskningen. Antikkhistoriemiljøet ved Universitetet i Oslo har ikke alltid oppnådd særlig slike samarbeidseffekter i den perioden det har vært to ansatte, men det gjør det selvsagt ikke urimelig å håpe at synergi skal oppstå i fremtiden. Hvorfor akkurat antikken skulle ha mer behov for eller kunne gjøre mer bruk av to lærere enn andre felter av faget som i dag har én, er vanskeligere å forstå. Det er heller ingen ting som tyder på at det er lettere å bygge opp et sterkt forskningsmiljø ved IAKH i antikkens historie enn i f.eks Sør-Asias historie, Midtøstens historie eller nordamerikansk historie.

Antikkhistorie kan ha et særlig behov for vern fordi det er eldre historie. Det er imidlertid ikke gitt, og heller ikke argumentert for, at antikken skulle være mer egnet til å gi historisk perspektiv på moderne historie enn europeisk eller norsk middelalderhistorie eller eldre, utenomeuropeisk historie (f.eks indisk eller kinesisk historie). Det er selvsagt riktig og viktig at antikkens Hellas og Rom anses som demokratiets og rettsvesenets vugge eller forløpere, og at vi derfor kan ha en særlig forpliktelse til å undervise i og forske på denne epoken. Men dette kan vanskelig være et argument for at IAKH skal ha to stillinger på feltet.

På den annen side vil tilsetning i stillingen videreføre forrige og nåværende ledelses ønske om å styrke områder med synergieffekt innen for instituttets fagområder, og en tilsetning vil samtidig etablere en beredskap for større fleksibilitet innenfor undervisning i antikkens kultur og eldre verdenshistorie.

4. Oppsummering og diskusjon

Et særlig argument for å tilsette i stillingen er hensynet til søkerne og til instituttets anseelse. Prosessen rundt antikkstillingen har hittil befunnet seg langt fra idealet i en ansettelsesprosess, med en svært langdryg behandling, en uheldig sammensetning av den sakkyndige komiteen og en sakkyndig komitévurdering som innstillingskomiteen fant så utilfredsstillende at en ekstra sakkyndig vurdering av én av søkerne ble innhentet etter intervjuer og prøveforelesninger. Det er fristende å skjære gjennom og si at instituttstyret nå engang i sin tid besluttet å utlyse stillingen, og så lenge det ikke foreligger tilstrekkelig graverende saksbehandlingsfeil eller vesentlig forverrede økonomiske kår for IAKH, må instituttet fullføre det løpet styret startet for to år siden.

Det er ikke overraskende at et stillingsvedtak som er fattet på så mangelfullt grunnlag som beslutningen om å utlyse en stilling i antikkhistorie, stiller instituttets styrende organer overfor svært ubehagelige valg når de sviktende forutsetningene blir avklart idet tilsetningsprosessen nærmer seg slutten. Hensynet til instituttets ressursbruk taler i en retning; strategiske hensyn og hensynet til søkerne og instituttets anseelse i en annen. Spørsmålet styret må ta stilling til, er om beslutningen fra den faglige prioriteringsplanen 2006 og siden fra styret om å utlyse stillingen er så forpliktende at det binder IAKH til å satse på antikkens historie i mange år fremover, selv om det har vist seg at undervisningsbehovet ikke er til stede. På den annen side vil strategiske overveielser omkring den satsningen på utnyttelse av synergieffekten mellom instituttets fagområder, som lå innbakt i langtidsplanen fra 2006, tilsi at tilsetningen gjennomføres som opprinnelig planlagt.

Den faglige prioriteringsplanen fra november 2006, så vel som styrevedtaket fra mars 2007, likestiller nytilsetninger i middelalderarkeologi, middelalderhistorie og antikkens historie. Begge de to førstnevnte er allerede trukket av styret. Det som skiller antikkens historie fra middelalderhistorien, er at antikkstillingen er kommet såpass mye lenger i saksbehandlingen at instituttet kan sies å ha en sterkere forpliktelse til å tilsette i denne stillingen. At denne forpliktelsen skal være absolutt, er vel tvilsomt.

Avgjørelsen som styret står overfor, dreier seg om hva som skal veie tyngst: undervisningsressursbehov versus forutsigbarhet i stillingsprosesser.

5. Forslag til vedtak

Instituttledelsen ber styret ta stilling til følgende to alternativer:

- (a) arbeidet med å tilsette en førsteamanuensis i antikkens historie videreføres.
- (b) arbeidet med å tilsette en førsteamanuensis i antikkens historie stoppes og stillingen trekkes tilbake, under henvisning til at undervisningsbehovet som var et premiss for at stillingen ble utlyst, ikke er til stede.